

Jakub Pałubicki

Wyższa Szkoła Zarządzania Środowiskiem w Tucholi

Jan Grajewski

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Ryszard Zambrzycki

Nadleśnictwo Lutówko

Bogusław Różycki

Nadleśnictwo Runowo

**CELE, ZASADY ORAZ PODSTAWOWE PROBLEMY
FUNKCJONOWANIA OŚRODKÓW HODOWLI
ZWIERZINY LASÓW PAŃSTWOWYCH
NA PRZYKŁADZIE OŚRODKA HODOWLI
ZWIERZINY LUTÓWKO I OŚRODKA HODOWLI
ZWIERZINY RUNOWO**

*AIMS, RULES AND BASIC PROBLEMS OF ANIMAL BREEDING
AREAS RUN BY STATE FORESTS ON THE EXAMPLE
OF LUTÓWKO AND RUNOWO*

Słowa kluczowe: ośrodki hodowli zwierzyny, gospodarka łowiecka

Key words: animal breeding areas, hunting management

Abstract. Animal breeding centres have been emerging on the basis of the Article of October 13, 1995, Hunting Law and are managed, among others, by the Polish National Forests and Polish National Hunting Association. It is assumed that these areas in order to be treated as exemplary stations follow a set of precise rules and serve particular purposes. Therefore, those who run them need to be experts in the field of hunting management and aim at maintaining the habitat of animals intake, bearing in mind that fauna and flora are inseparable, yet remember that forest management must be reasonable and lead to their proper growth and stability. One of the key aspects of this process is matching the appropriate number of particular animal species to a hunting area, driven by the level of damage they cause.

WSTĘP

Ośrodki hodowli zwierzyny tworzone są na mocy art. 28 ustawy z dnia 13.10.1995r. Prawo łowieckie i przekazywane w zarząd m.in. Lasom Państwowym i Polskiemu Związkowi Łowieckiemu. Obwody te, zgodnie z określonymi celami, powinny spełniać rolę wzorca, co wymaga od osób je prowadzących bardzo dobrej znajomości zagadnień związanych z racjonalną gospodarką łowiecką, której

zasadniczym celem jest zachowanie występującej zwierzyny jako integralnej części środowiska leśnego, przy jednoczesnym uwzględnieniu konieczności prowadzenia gospodarki leśnej zapewniającej lasom prawidłowy rozwój i trwałość. Istotnym i niezwykle ważnym problemem jest dostosowanie optymalnego stanu poszczególnych gatunków zwierzyny do pojemności konkretnego łowiska.

CELE I ZASADY FUNKCJONOWANIA OŚRODKÓW HODOWLI ZWIERZINY LASÓW PAŃSTWOWYCH

Zasady funkcjonowania ośrodków hodowli zwierzyny w Lasach Państwowych określa Zarządzenie nr 1 z dnia 7 stycznia 2008 r. Dyrektora Generalnego LP w sprawie tworzenia i funkcjonowania ośrodków hodowli zwierzyny Lasów Państwowych (ZŁ-0751-1/2008). Utworzone zgodnie z powyższymi wytycznymi ośrodki hodowli zwierzyny mogą obejmować jeden lub więcej obwodów, zależnie od ich wzajemnego położenia, priorytetowych celów i możliwości organizacyjnych. W obrębie regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych, OHZ tworzy dyrektor regionalny, który też wyznacza zarządcę ośrodka wskazując go spośród nadleśniczych nadleśnictw, w obrębie których jest on położony. Podstawowe cele funkcjonowania ośrodków hodowli zwierzyny to: prowadzenie wzorcowego zagospodarowania łowisk i wdrażanie nowych osiągnięć z zakresu łowiectwa, prowadzenie badań naukowych, odtwarzanie populacji zanikających gatunków zwierząt dziko żyjących, hodowla rodzimych gatunków zwierząt łownych w celu zasiedlania łowisk, hodowla zwierząt łownych szczególnie pożytecznych w biocenozach leśnych oraz prowadzenie szkoleń z zakresu łowiectwa. W ośrodkach hodowli zwierzyny prowadzona jest również gospodarka łowiecka ze szczególnym uwzględnieniem celów gospodarki leśnej. Prawidłową realizację wszystkich założeń funkcjonowania obwodów wyłączonych zapewniają ich zarządcy m.in. poprzez powierzenie obowiązków prowadzenia OHZ merytorycznie przygotowanym do pełnienia tej funkcji pracownikom. Nadzór i koordynację nad funkcjonowaniem ośrodków sprawują, w obrębie RDLP, dyrektorzy regionalni. Działania te w szczególności powinny obejmować bieżącą analizę realizacji założonych celów oraz sporządzanie rocznych ocen funkcjonowania ośrodka. Zarządcy obwodów wyłączonych są zobowiązani do tworzenia możliwości podnoszenia kwalifikacji pracowników prowadzących gospodarkę łowiecką w OHZ głównie poprzez organizowanie szkoleń oraz delegowanie na seminaria i konferencje o tematyce łowieckiej [DGLP 2008].

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA OBWODÓW

Oba analizowane obwody leżą na terenie Krajeńskiego Rejonu Hodowlanego, gdzie gospodarkę łowiecką prowadzi się na podstawie wieloletniego planu hodowlanego opracowanego na lata 2008 – 2017.

Ośrodek Hodowli Zwierzyny Nadleśnictwa Lutówko zasięgiem terytorialnym obejmuje powierzchnię 17562 ha, z czego 8507 ha to lasy. Do 2005 r. OHZ Lutówko tworzyły trzy obwody łowieckie, które dnia 10.06.2005 r. na mocy Rozporządzenia nr 14 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego scalono w jeden obwód nr 36 (obecnie 35). Zagospodarowanie obwodu to m.in. ponad 4000 mb, pasów zaporowych, ok. 20 ha poletek łowieckich oraz ponad 40 ha łąk śródleśnych i przyleśnych.

Ośrodek Hodowli Zwierzyny Nadleśnictwa Runowo powstał 1 stycznia 1999 r. W jego skład wchodzi jeden obwód łowiecki nr 57 o powierzchni 5.067 ha z czego 2310 ha to lasy, z których ponad 600 ha położone jest na torfowiskach wysokich uznanych za strefę chronionego krajobrazu o nazwie "Messy", a pozostała część to lasy dębowe, otoczone polami i łąkami. Obwód ten posiada 12 ha zagospodarowanych poletek łowieckich, na których rok rocznie wysiewa się zboża, mieszanki wieloletnie, kapustę pastewną, topinambur, rzepę i rzepik oraz wysadza się drzewa gatunków owocowych i leśnych najchętniej zgryzanych przez zwierzynę.

ANALIZA GOSPODARKI ŁOWIECKIEJ W SEZONACH ŁOWIECKICH 2010/2011 – 2012/2013

Gospodarkę łowiecką w ośrodkach hodowli zwierzyny (podobnie jak w pozostałych obwodach) prowadzi się na podstawie rocznych planów łowieckich tworzonych w oparciu o założenia wieloletnich łowieckich planów hodowlanych z uwzględnieniem aktualnego stanu danego gatunku wynikającego z corocznej inwentaryzacji zwierząt łownych [Dziedzic 2011]. Analizując gospodarkę łowiecką w obwodach OHZ Lutówko i OHZ Runowo w sezonach łowieckich 2010/2011 – 2012/2013 ograniczono się do zasad gospodarowania podstawowymi gatunkami zwierzyny grubej oraz oceny jej opłacalności przy wykorzystaniu odpowiednich wskaźników ekonomicznych.

Tab. 1. Docelowe stany poszczególnych gatunków na terenie OHZ Lutówko (obwód łowiecki nr 35) oraz OHZ Runowo (obwód łowiecki nr 57)

OBWÓD	JELEŃ	DANIEL	SARNA	DZIK
35	220	364	626	179
57	70	41	176	50

Źródło: Wieloletnie Łowieckie Plany Hodowlane dla obwodów OHZ Lutówko i OHZ Runowo na lata 2008 - 2017.

Jak już wspomniano powyżej podstawą do prowadzenia prawidłowej gospodarki łowieckiej jest roczny plan łowiecki sporządzony na podstawie prawidłowo przeprowadzonej inwentaryzacji zwierzyny z uwzględnieniem docelowych stanów zwierząt łownych, określonych w wieloletnim planie

łowieckim. Tak więc wielkość pozyskania danego gatunku uwarunkowana jest dążeniem do osiągnięcia założeń planów wieloletnich. Oznacza to, że jeżeli aktualny stan zwierzyny jest wyższy jak poziom docelowy, to populacje należy zredukować poprzez pozyskanie większej ilości osobników, jak przyrost zrealizowany. W odwrotnej sytuacji, czyli gdy aktualne stany zwierzyny nie osiągnęły jeszcze poziomu docelowego, pozyskanie roczne powinno być niższe jak przyrost [Dziedzic 2011].

Tab. 2. Stan i pozyskanie poszczególnych gatunków w obwodach łowieckich nr 35 (OHZ Lutówko) oraz 57 (OHZ Runowo) w sezonach łowieckich 2010/2011 – 2012/2013

nr obwodu	gatunek	SEZON 2010/2011				SEZON 2011/2012				SEZON 2012/2013			
		s.w.i.	s.p.o.p	p.p.	w.p.p.	s.w.i.	s.p.o.p	p.p.	w.p.p.	s.w.i.	s.p.o.p	p.p.	w.p.p.
35	JELEŃ	305	396	143	133	305	396	140	128	325	422	150	150
	DANIEL	260	338	64	61	270	354	84	67	280	364	115	115
	SARNA	480	600	75	59	410	512	85	69	430	516	80	80
	DZIK	270	540	300	287	250	550	300	261	250	500	250	250
57	JELEŃ	83	99	27	21	103	121	34	31	123	142	53	53
	DANIEL	54	66	10	9	61	73	13	10	70	81	18	18
	SARNA	310	370	76	41	207	242	48	34	180	209	43	43
	DZIK	72	175	120	117	79	190	120	119	89	178	110	101

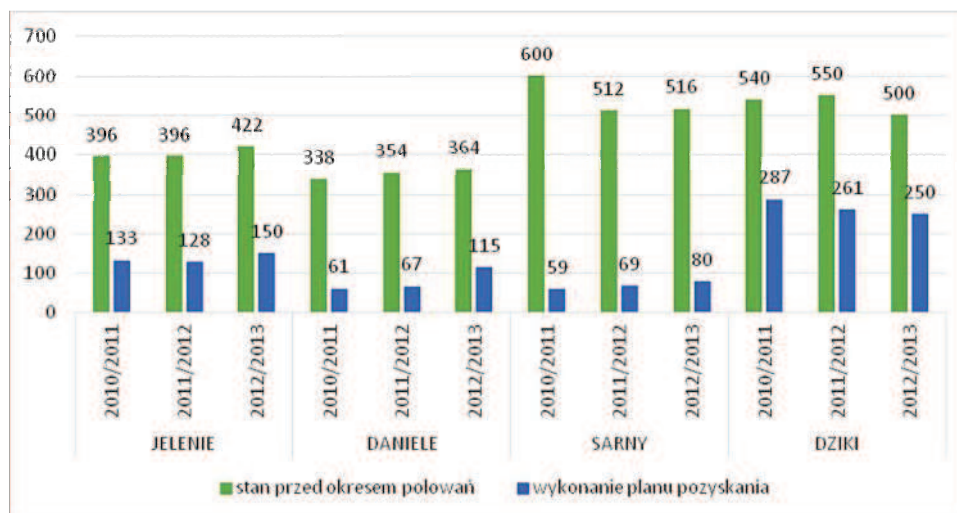
s.w.i. – stan wg. inwentaryzacji

s.p.o.p – stan przed okresem polowań

p.p. – plan pozyskania

w.p.p. – wykonanie planu pozyskania

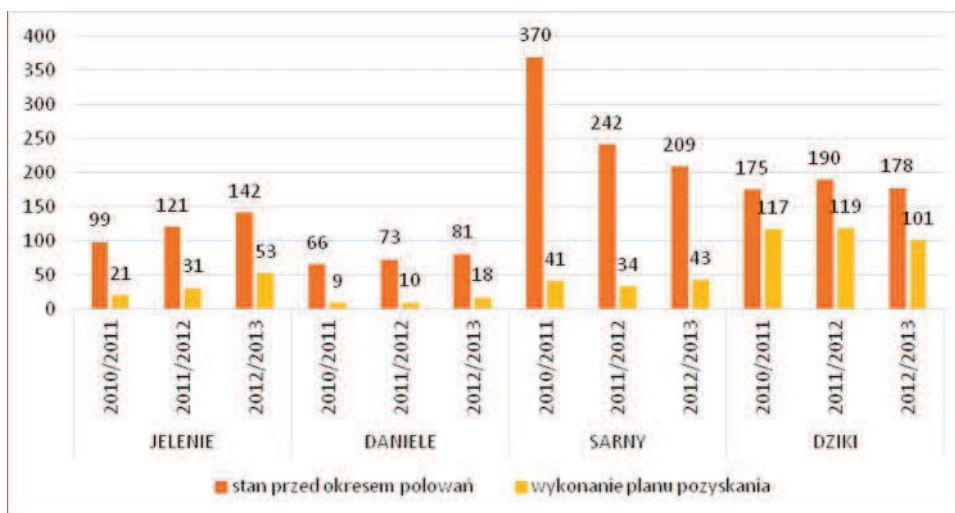
Źródło: Opracowanie własne na podstawie RPŁ dla obwodów 35 i 57 na lata 2010/2011 – 2012/2013.

Ryc. 1. Stan przed okresem polowań oraz wykonanie planu pozyskania poszczególnych gatunków (szt.) w sezonach łowieckich 2010/2011 – 2012/2013 w OHZ Lutówko (obwód nr 35)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie RPŁ na lata 2010/2011 – 2012/2013.

Podstawowe informacje dotyczące dynamiki rozwoju i eksploatacji poszczególnych gatunków w analizowanych obwodach przedstawia tabela 2.

Ryc. 2. Stan przed okresem polowań oraz wykonanie planu pozyskania poszczególnych gatunków (szt.) w sezonach łowieckich 2010/2011 – 2012/2013 w OHZ Runowo (obwód nr 57)

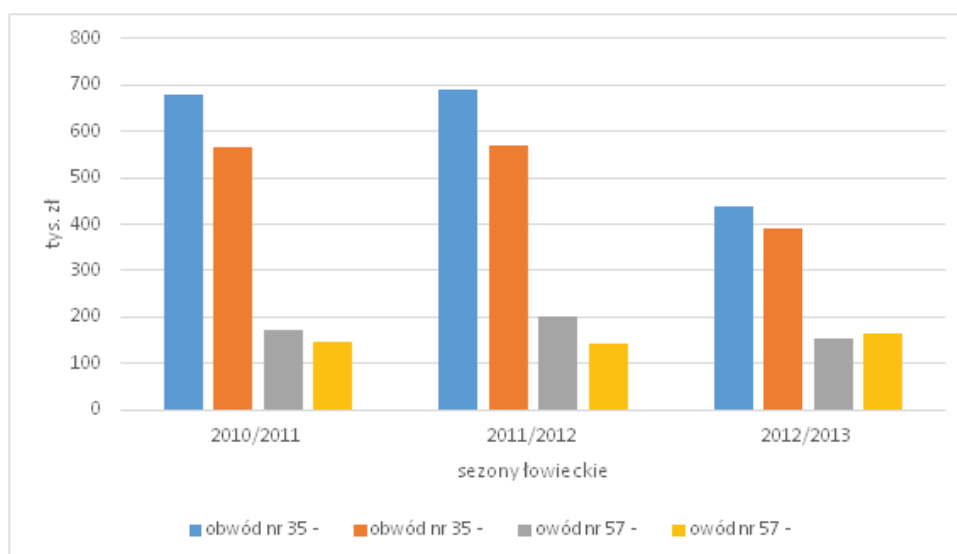
Źródło: Opracowanie własne na podstawie RPL na lata 2010/2011 – 2012/2013.

Graficznym odzwierciedleniem intensyfikacji pozyskania poszczególnych gatunków w analizowanym okresie dla obwodów OHZ Lutówko i OHZ Runowo są ryciny 1 i 2.

OCENA OPŁACALNOŚCI GOSPODARKI ŁOWIECKIEJ W OBWODACH OHZ LUTÓWKO I OHZ RUNOWO W SEZONACH 2010/2011 – 2012/2013

Zamieszczone wykresy przedstawiają stan wybranych gatunków zwierząt łownych oraz wykonanie planu ich pozyskania. Jak widać liczebność poszczególnych populacji w kolejnych latach znacząco się nie zmieniała, za wyjątkiem sarny na terenie OHZ Runowo, gdzie obserwujemy wyraźną tendencję spadkową. Eksploatacja analizowanych gatunków, w większości przypadków, jest zbliżona w kolejnych latach i nie powoduje istotnych zaburzeń w ich поголовіu.

Gospodarka łowiecka w ośrodkach hodowli zwierzyny Lasów Państwowych prowadzona jest w ramach działalności ubocznej, która podlega rygorom rynku i może być podejmowana tylko wtedy, gdy nie przynosi strat. Standardowo ocenę działalności ekonomicznej przeprowadza się za pomocą odpowiednich metod określanych jako analiza ekonomiczna [Pałubicki 2007]. Strukturę przychodów i wydatków w obu obwodach przedstawia ryc. 3.

Ryc. 3. Wielkość przychodów i wydatków (tys. zł) w obwodach łowieckich nr 35 (OHZ Lutówko) i 57 (OHZ Runowo) w sezonach łowieckich 2010/2011 – 2012/2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ekonomicznych gospodarki łowieckiej w OHZ Lutówko i OHZ Runowo w sezonach 2010/2011 – 2012/2013.

Ocenę opłacalności gospodarki łowieckiej przeprowadzono wykorzystując odpowiednie wzory, a wskaźnikami pozwalającymi określić jej efektywność były: wskaźnik względnej opłacalności produkcji, wskaźnik rentowności netto oraz wskaźnik dochodowości netto.

Wskaźnik względnej opłacalności produkcji (W_o) określa w ilu procentach wartość produkcji (P) pokrywa koszty produkcji (K). Wartość wskaźnika poniżej 100% oznacza brak opłacalności produkcji w analizowanym okresie. Oblicza się go ze wzoru:

$$W_o = (P/K) \cdot 100 [\%].$$

W analizowanych sezonach łowieckich wskaźnik względnej opłacalności produkcji kształtował się dla poszczególnych obwodów następująco:

Sezon 2010/2011			
OHZ Lutówko		OHZ Runowo	
- wartość produkcji	– 677835,88 zł	- wartość produkcji	– 171591,79 zł
- koszty produkcji	– 563951,96 zł	- koszty produkcji	– 145351,09 zł
	$W_o = 120,19\%$		$W_o = 118,05\%$
Sezon 2011/2012			
OHZ Lutówko		OHZ Runowo	
- wartość produkcji	– 690215,07 zł	- wartość produkcji	– 200544,93 zł
- koszty produkcji	– 569387,63 zł	- koszty produkcji	– 143736,43 zł
	$W_o = 121,22\%$		$W_o = 139,52\%$

Sezon 2012/2013

OHZ Lutówko		OHZ Runowo	
- wartość produkcji	– 437283,82 zł	- wartość produkcji	– 153022,25 zł
- koszty produkcji	– 391914,01 zł	- koszty produkcji	– 166012,05 zł
	Wo = 111,58%		Wo = 92,17%

Wskaźnik względnej opłacalności produkcji wynoszący 92,17% obliczony dla OHZ Runowo w sezonie 2012/2013 oznacza deficytową działalność ośrodka w tym okresie, czyli poniesioną stratę. Spowodowane to było bezpośrednio nieplanowanym wzrostem kosztów, które przewyższyły przychody.

Wskaźnik rentowności netto (Wrn) mówi o procentowym stosunku zysku (Z) do poniesionych kosztów (K) i określa ilość zysku przypadającego na koszt jednostkowy. Pojęcie rentowności oznacza osiągnięcie nadwyżki dochodów nad kosztami czyli wiąże się tylko z pozytywnym rezultatem prowadzonej działalności, a im wyższa wartość wskaźnika tym wyższa rentowność netto. Oblicza się go ze wzoru:

$$\text{Wrn} = (Z/K) \cdot 100 [\%].$$

W analizowanych sezonach łowieckich wskaźnik rentowności netto kształtował się dla poszczególnych obwodów następująco:

Sezon 2010/2011

OHZ Lutówko		OHZ Runowo	
- zysk	– 113883,92 zł	- zysk	– 26240,70 zł
- poniesione koszty	– 563951,96 zł	- poniesione koszty	– 145351,09 zł
	Wrn = 20,19%		Wrn = 18,05%

Sezon 2011/2012

OHZ Lutówko		OHZ Runowo	
- zysk	– 120827,44 zł	- zysk	– 56808,50 zł
- poniesione koszty	– 569387,63 zł	- poniesione koszty	– 143736,43 zł
	Wrn = 21,22%		Wrn = 39,52%

Sezon 2012/2013

OHZ Lutówko		OHZ Runowo	
- zysk	– 45369,81 zł	- zysk	– - 12989,80 zł
- poniesione koszty	– 391914,01 zł	- poniesione koszty	– 166012,05 zł
	Wrn = 11,58%		

W sezonie łowieckim 2012/2013 w OHZ Runowo wskaźnika rentowności netto nie obliczano ponieważ sezon ten zakończył się ujemnym wynikiem finansowym.

Wskaźnik dochodowości netto (Wdn) określa procentowy stosunek zysku (Z) do wartości produkcji (P) i informuje o ilości zysku przypadającego na jej jednostkową wartość. Wskaźnik ten stosuje się tylko w przypadku dodatniego wyniku finansowego. Oblicza się go ze wzoru:

$$\text{Wdn} = (Z/P) * 100 [\%].$$

W analizowanych sezonach łowieckich wskaźnik dochodowości netto kształtował się dla poszczególnych obwodów następująco:

Sezon 2010/2011

OHZ Lutówko		OHZ Runowo	
- zysk	- 113883,92 zł	- zysk	- 26240,70 zł
- wartość produkcji	- 677835,88 zł	- wartość produkcji	- 171591,79 zł
	Wdn = 16,80%		Wdn = 15,29%

Sezon 2011/2012

OHZ Lutówko		OHZ Runowo	
- zysk	- 120827,44 zł	- zysk	- 56808,50 zł
- wartość produkcji	- 690215,07 zł	- wartość produkcji	- 200544,93 zł
	Wdn = 17,50%		Wdn = 28,32%

Sezon 2012/2013

OHZ Lutówko		OHZ Runowo	
- zysk	- 45369,81 zł	- zysk	- - 12989,80 zł
- wartość produkcji	- 437283,82 zł	- wartość produkcji	- 153022,25 zł
	Wdn = 10,37%		

W sezonie łowieckim 2012/2013 w OHZ Runowo wskaźnika dochodowości netto nie obliczano, ponieważ sezon ten zakończony został stratą.

Jak wynika z przeprowadzonej powyżej analizy w zdecydowanej większości przypadków przychody gospodarki łowieckiej przewyższały poniesione koszty, czyli działalność ta przynosiła zysk. Jedynie w ostatnim z analizowanych sezonów w OHZ Runowo działalność przyniosła stratę. Średnia wartość poszczególnych wskaźników dla analizowanych obwodów (z sezonów w których były one obliczane) kształtowała się odpowiednio:

- wskaźnik względnej opłacalności produkcji:

OHZ Lutówko – 117,66%

OHZ Runowo – 116,58%

- wskaźnik rentowności netto

OHZ Lutówko – 17,66%

OHZ Runowo – 28,78%

- wskaźnik dochodowości netto

OHZ Lutówko – 14,89%

OHZ Runowo – 21,80%

DYSKUSJA

Zgodnie z podstawowymi zasadami gospodarki łowieckiej, zwierzęta łowne jako odnawialne zasoby przyrody należy eksploatować w sposób umożliwiający ich stabilny rozwój zapewniający ciągłość istnienia gatunku, uwzględniając aktualne potrzeby ochrony lasu i możliwości finansowe danego obwodu. Szczególnie istotne jest to w przypadku ośrodków hodowli zwierzyny, które zgodnie ze swoimi założeniami powinny być wzorem i podstawową bazą populacji poszczególnych gatunków w danym regionie. O dopuszczalnej liczebności zwierzyny płowej w obwodzie decyduje zasobność naturalnej bazy żerowej w okresie zimowym, poziom szkód w uprawach i młodnikach oraz łowieckie zagospodarowanie obwodu [Pasałowski 2006]. Sporządzone na tej podstawie wytyczne, określane mianem pojemności łowiska, stanowią podstawę do określenia stanów docelowych poszczególnych gatunków zawartych w wieloletnim planie łowieckim. Roczne plany łowieckie powinny bezwzględnie dążyć do osiągnięcia celu założonego na koniec obowiązywania planu wieloletniego. Oznacza to, że należy tak sterować pozyskaniem, aby do celu dojść sukcesywnie, co pozwoli uniknąć drastycznych, nagłych redukcji danego gatunku w przypadku jego nadmiernej liczebności lub prawie całkowitego wstrzymania pozyskania w sytuacji gdy aktualne stany zwierzyny są niższe jak docelowe. Prowadząc nowoczesną i intensywną gospodarkę łowiecką należy pamiętać, że priorytetem jej realizacji jest konieczność utrzymania właściwej struktury płciowej i wiekowej oraz liczebności populacji dla zapewnienia równowagi ekosystemów oraz realizacji głównych założeń gospodarczych w rolnictwie i leśnictwie. Właśnie w tym celu utworzono w 1997 roku rejony hodowlane, których zadaniem jest wdrożenie wielkoobszarowego planowania łowieckiego, szczególnie w odniesieniu do gospodarowania populacjami jelenia i dzika [PZŁ 2005]. Nad realizacją założeń określonych w wieloletnich planach łowieckich formalnie czuwają koordynatorzy danego rejonu hodowlanego. Brak jednak w ich rękach jakichkolwiek atrybutów prawnych umożliwiających zmianę lub zahamowanie nieprawidłowych działań dzierżawców obwodów na terenach im podległych. Działania te polegają głównie na nadmiernej i niewłaściwej eksploatacji populacji

lub niewykonaniu planów łowieckich. Jest to problem, który bez wątpienia powinien być poruszony w dyskusjach i rozwiązany w najbliższym czasie przez organy sprawujące nadzór nad polskim łowiectwem.

Podsumowując realizację gospodarki łowieckiej w OHZ Lutówko oraz OHZ Runowo należy się oprzeć na danych z tabeli 1. i 2. Jak wynika z zawartych tam informacji zasady gospodarowania populacjami w obu obwodach są podobne i prowadzone zgodnie z obowiązującymi wytycznymi. W przypadku jelenia szlachetnego obserwujemy obecnie zdecydowanie wyższe stany populacji jak docelowe określone w planie wieloletnim. W związku z tym intensywność pozyskania stopniowo wzrasta i gospodarczo użytkuje się większą część populacji jak przyrost zrealizowany. Populacja daniela charakteryzuje się w obu obwodach lekką tendencją wzrostową i zaczyna przekraczać stany docelowe, dlatego następuje stopniowy wzrost pozyskania nieznacznie przekraczający przyrost zrealizowany. W gospodarowaniu sarną należy zachować dużą ostrożność, gdyż jest to gatunek szczególnie narażony na oddziaływanie czynników zewnętrznych wpływających na ograniczenie populacji. Chodzi tu głównie o wałęsające się psy. Jest to problem bardzo istotny, mający ogromne znaczenie dla funkcjonowania gatunku, a bez szybkich zmian prawnych nie uda się go niestety rozwiązać. Początek tendencji spadkowej w populacji sarny obserwujemy już na terenie OHZ Runowo, co wiąże się bezpośrednio ze zmniejszeniem pozyskania tego gatunku. W OHZ Lutówko nie odnotowano jeszcze gwałtownego spadku liczebności sarny, jednak i tu obserwujemy stosunkowo niski przyrost zrealizowany, co może świadczyć o dużej presji środowiska zewnętrznego na najmłodsze pokolenie. Dlatego i tutaj pozyskanie sarny jest bardzo ostrożne, oscylujące w granicach przyrostu rocznego. Jeszcze bardziej skomplikowane staje się gospodarowanie populacją dzika, głównie ze względu na zaburzenia rozrodczości spowodowane zmianami hormonalnymi związanymi w dużej mierze z rodzajem pobieranego pokarmu [Grajewski 2006]. Wysoce prawdopodobne jest, że mikotoksyny zawarte w zapleśniałym pożywieniu powodują wydłużenie okresu rui i obniżenie wieku płodności, co prowadzi do sytuacji w której obserwujemy wyproszenia praktycznie przez cały rok [Pałubicki, Grajewski 2010]. Nie przekłada się to jednak bezpośrednio na gwałtowny wzrost liczebności. Spowodowane jest to między innymi zaburzeniami pogodowymi występującymi w ostatnich latach na tym terenie. Są to głównie późno przychodzące, a następnie przeciągające się, mroźne zimy, które powodują dużą śmiertelność w młodym pokoleniu. Potwierdzają to dane inwentaryzacyjne z obu obwodów, wskazujące na populację ustabilizowaną bez większych wahań liczebności. Pozwala, to prowadzić stabilne i równomierne roczne pozyskanie oscylujące w granicach przyrostu zrealizowanego. Głosy świadczące o „pladze dzików” spowodowane są głównie nieznaną biologią gatunku i pochodzą z terenów chwilowej koncentracji dzików w miejscach większych plantacji kukurydzy [Happ 2009]. Nie może być to jednak podstawą do

zwiększania planu odstrzału, gdyż gatunek ten ma tendencje do znacznych migracji i chwilowa koncentracja w pobliżu żeru powoduje spadek liczebności na terenach sąsiednich [Pałubicki i in. 2011]. Fakt ten potwierdza dużą rolę koordynatora danego rejonu hodowlanego, który powinien mieć w ręku narzędzia pozwalające na kontrolę i płynną regulację pozyskania zwierzyny na większym obszarze kilku graniczących ze sobą obwodów. Działania te powinny polegać głównie na zmniejszeniu odstrzału w terenie, z którego zwierzyna wyemigrowała i chwilowej intensyfikacji pozyskania w terenie zwiększonych szkód.

PODSUMOWANIE

Ośrodki hodowli zwierzyny oddane w zarząd Lasom Państwowym prowadzone są w ramach działalności ubocznej, co oznacza, że w dłuższej perspektywie nie powinny być działalnością deficytową. Jak wynika z założeń określonych w Zarządzeniu nr 1 z 07.01.2008r. tworzone są one głównie w celu prowadzenia wzorcowego zagospodarowania łowisk, wdrażania nowych osiągnięć z zakresu łowiectwa, prowadzenia badań naukowych i odtwarzania populacji zanikających gatunków zwierząt dziko żyjących. Tak więc nie są to obwody utworzone w celu generowania znacznych zysków. Jak wynika z przeprowadzonej analizy oba obwody funkcjonują prawidłowo i pomimo jednego sezonu zakończonego w OHZ Runowo stratą, nie obserwujemy tam zachwiania płynności finansowej. Uzyskane wyniki dowodzą, że w analizowanym okresie wartość produkcji przewyższała koszty w OHZ Lutówko średnio o 17,66%, a w OHZ Runowo średnio o 16,58%. Średnia wartość wskaźnika rentowności netto (z sezonów, które zakończone zostały zyskiem) wyniosła dla OHZ Lutówko 17,66%, a dla OHZ Runowo 28,78%, co oznacza, że uśredniony zysk z każdych 100 zł poniesionych kosztów wyniósł odpowiednio 17,66 zł w OHZ Lutówko i 28,78 zł w OHZ Runowo. Średnia wartość wskaźnika dochodowości netto (również z sezonów, które zakończone zostały zyskiem) wskazuje z kolei, że wielkość zysku z każdych 100 zł wielkości produkcji wynosi odpowiednio 14,89 zł w OHZ Lutówko i 21,80 zł w OHZ Runowo.

Chcąc polować, kultywować tradycje łowieckie i poprawiać jakość trofeów należy bezwzględnie pamiętać, że populacje dziko występujących zwierząt są żywymi organizmami podlegającymi oddziaływaniu czynników zewnętrznych i presji otoczenia. Dlatego też prowadząc prawidłową gospodarkę łowiecką nie można bazować tylko na schematach i traktować tworzenia rocznych planów łowieckich szablonowo. W tym właśnie celu powstały ośrodki hodowli zwierzyny, które dzięki fachowej kadrze i prowadzeniu racjonalnej gospodarki łowieckiej stanowią bazę rozrodczą i trzon populacji dziko występujących zwierząt w danym regionie.

LITERATURA

- Dziedzic R. 2011: Łowiecki podręcznik selekcjonera, Oficyna Wydawnicza FOREST, Zarząd Główny PZŁ, ss. 251.
- Grajewski J. 2006: Mikotoksyny i grzyby pleśniowe zagrożenia dla człowieka i zwierząt, Wyd. UKW Bydgoszcz, ss. 220.
- Happ N. 2009: Schwarzwild im Konflikt zwischen Waidwerk und Schädlingsbekämpfung, Jäger 9, 18-22.
- Pałubicki J. 2007: Ekonomiczne aspekty prowadzenia OHZ w Nadleśnictwie Lutówko w sezonach 2001/2002 – 2005/2006, Praca magisterska, AR Poznań.
- Pałubicki J., Grajewski J. 2010: Wpływ zasiewów kukurydzy na wzmoczoną rozrodczość dziczych populacji, a problem odszkodowań łowieckich. Zarządzanie ochroną przyrody w lasach tom IV, WSZS w Tucholi, 111 – 119.
- Pałubicki J., Grajewski J., Łabudzki L. 2011: Wpływ struktury pozyskania dzików na rozwój populacji i wielkość szkód łowieckich model polski i niemiecki. Zarządzanie ochroną przyrody w lasach tom V, WSZS w Tucholi, 110 – 121.
- Paślawski T. 2006: Podręcznik selekcjonera zwierzyny, Wyd. Świat Warszawa, ss. 120.
- PZŁ 2005: Zasady selekcji osobniczej i populacyjnej zwierząt łownych w Polsce oraz zasady postępowania przy ocenie prawidłowości odstrzału, Załącznik do uchwały NRŁ nr 57/2005 z dnia 22.02.2005.
- Roczne Plany Łowieckie dla obwodu nr 35 w sezonach łowieckich 2010/2011 – 2012/2013, Nadleśnictwo Lutówko.
- Roczne Plany Łowieckie dla obwodu nr 57 w sezonach łowieckich 2010/2011 – 2012/2013, Nadleśnictwo Runowo.
- Wieloletni Łowiecki Plan Hodowlany dla Krajeńskiego Rejonu Hodowlanego na lata 2008 – 2017, Koordynator Krajeńskiego Rejonu Hodowlanego.
- Zarządzenie nr 1 z 7 stycznia 2008 r. DGLP w sprawie tworzenia i funkcjonowania ośrodków hodowli zwierzyny Lasów Państwowych (ZŁ-0751-1/2008). Dyrektor Generalny Lasów Państwowych, 2008.

STRESZCZENIE

Praca przedstawia cel i zasady tworzenia ośrodków hodowli zwierzyny przekazanych w zarząd Lasom Państwowym oraz podstawowe problemy związane z gospodarowaniem populacjami wybranych gatunków zwierząt łownych. Poszczególne rozdziały przedstawiają kolejno podstawy prawne określające ogólne cele funkcjonowania, zasady zarządu i nadzoru oraz analizę gospodarowania na przykładzie OHZ Lutówko i OHZ Runowo. Ośrodki hodowli zwierzyny tworzone są głównie w celu prowadzenia wzorcowej gospodarki łowieckiej, prowadzenia badań naukowych, wdrażania najnowszych wyników badań z zakresu łowiectwa i funkcjonują w ramach działalności ubocznej nadleśnictw, przez co nie powinny przynosić strat. Jednak jak wynika z podstawowych założeń ich celem nie jest też generowanie zysków, a prowadzona działalność komercyjna powinna tylko pokrywać koszty poniesione do prawidłowego funkcjonowania. Przeprowadzona analiza gospodarki łowieckiej w OHZ Lutówko i OHZ Runowo w sezonach łowieckich 2010/2011 – 2012/2013 obrazuje zasady prowadzenia racjonalnej gospodarki łowieckiej, polegającej na dostosowaniu rocznego pozyskania do docelowych założeń określonych w wieloletnim planie łowieckim. Ocenę opłacalności gospodarki łowieckiej przeprowadzono na podstawie analizy ekonomicznej, w której wykorzystano odpowiednie formuły efektywności.

SUMMARY

The work presents main aims and rules of setting up animal breeding areas managed by the State Forests as well as basic problems they meet, related to management of selected game species. Each section presents the legal basis determining general working rules, management supervision and the analysis of management on the basis of Lutówko and Runowo areas. Animal breeding areas have been created to run and present exemplary hunting policy, carry out scientific research, implement state-of-the-art research results in the field of hunting and being an additional activity of Forest Districts, must not make losses. Nevertheless, according to one of their primary establishment principles, bringing profit should not be their aim either and thus any business activities done should aim at covering the costs incurred. The analysis of hunting management implemented in Lutówko and Runowo in the years 2010/2011-2012/2013 clearly shows the rules of running a reasonable hunting policy, based on adjusting the annual number of game hunted for to the total number of animals, stipulated in the long-term guidelines. The evaluation of the profitability of hunting management has been made following the economic analysis with appropriate efficiency formulae.